УДК 378.147:613.377

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВАЛЕОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Борис МАКСИМЧУК

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація. У статті ми зупинилися на більш конкретному розгляді валеології як нової галузі наукових знань, а також спробували об'єктивно розглянути ті наукові напрямки, які виникли в «надрах» валеології: педагогічний та медичний. Ми розглянули напрями і програми валеології, як педагогічної науки. Проведено аналіз понад 30 літературних джерел, що дало можливість визначити місце валеології як науки. Визначено, що валеологія не є складовою частиною медицини, проте має істотні відмінності з гігієною. Проблема формування культури здоров'я, на наш погляд, має вирішуватися на двох рівнях: медичному і педагогічному. Педагогічну валеологію розглядають також як розділ педагогіки про збереження, надбання і примноження здоров'я з використанням спеціальних методів навчання.

Ключові слова: валеологія, гігієна, медицина, здоров'я, педагогіка.

Постановка проблеми. Зміна подрібненого і фрагментарного вивчення різних сторін єдиного феномена здоров'я людини наукою валеологією, спрямованою на лікування та запобігання хворобам, на формування здоров'я, здоров’ятворчість, була діалектично вирішена [1; 2; 3; 4; 5; 6].

У даній статті ми зупинимося на більш конкретному розгляді валеології як нової галузі наукових знань, а також спробуємо об'єктивно розглянути ті наукові напрямки, які виникли в «надрах» валеології: педагогічний та медичний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему здоров’я людини здебільшого пов’язують з ефективністю системи фізичного виховання (Е. Вільчковський, Г. Григоренко, О. Дубогай, С. Канішевський).

У роботах таких авторів як Л. Сущенко, О. Міхеєнко та ін. розкрито загальні підходи до соціальних технологій щодо формування валеологічного світогляду і засад здорового способу життя; визначено головні напрями оптимізації способу життя, проведено аналіз сучасних оздоровчих систем та програм.

Питання валеологічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти представлено в дисертаційному дослідженні Т. Книш, майбутніх фахівців з фізичної реабілітації – О. Міхеєнка, майбутніх біологів – І. Поташнюк, майбутнього викладача у вищих закладах освіти І–ІІ рівнів акредитації Н. П’ясецької.

Мета статті – проаналізувати літературні джерела та визначити роль педагогічної валеології у забезпеченні професійної підготовки фахівців.

Виклад основного матеріалу. Валеологія – це наука про гармонійне поєднання медицини та фізичної культури, педагогіки та психології, біології та фізіології, раціонального режиму праці та активного відпочинку, раціонального харчування тощо.

Валеологія почала формуватися в 60-ті роки як одна з медичних дисциплін. Хоча валеологія і зароджувалася як майбутня наука про здоров'я, первинними об'єктами дослідження її були природні ліки для підвищення загальної та універсальної опірності організму, «ліки для здорових» [13]. На наш погляд, вклад вчених, які намагаються створити цілісну наукову теорію здоров'я, в осмисленні людиною правил ведення природно здорового способу життя, на практиці до кінця 70-х років не був повністю затребуваний. Про це свідчить проведений нами аналіз відповідних джерел. Лише в 80-му році І.І. Брехман увів у наукову літературу новий термін «валеологія» (від лат. Valeo – що означає «я здоровий»), яким позначив актуальний напрямок у науці, пов'язаний із вивченням і становленням здоров'я, виявленням методів активного його формування. У теперішній час теоретичне знання оформилося в науку, закономірності якої використовуються в навчанні, вихованні, профілактичній роботі, лікуванні та психічній реабілітації.

© Максимчук Б., 2013

Нерідко можна почути і таку думку, що «валеологія» – це нова назва «гігієни», визначення діяльності медичних працівників із «санітарної освіти», «гігієнічного виховання».

Провідні гігієністи Є.М. Бєляєв, Є.І. Гончарук, М.Л. Захарченко, Н.Ф. Кошелєв, Г.В. Селюжицький, Г.І. Сидоренко та ін. [14; 15; 16] однозначно визначають валеологію як частину гігієни, вважаючи, що «...є така собі наука гігієна, яка займається вивченням здоров'я вже понад 100 років» [16]. Однак при уважному розгляді гігієни та валеології простежуються їх істотні відмінності. Так, Г.П. Апанасенко виділяє такі відмінності принципових положень валеології та гігієни:

- об'єкт дослідження в гігієні – зовнішнє середовище, у валеології – здорова людина;
- предмет дослідження в гігієні – закономірності впливу факторів середовища (природних, соціальних) на здоров'я людей, у валеології – індивідуальне здоров'я і механізми його становлення;
- основна мета гігієни – охорона здоров’я людей за допомогою пристосування навколишнього середовища до можливостей людини, мета валеології – збереження і зміцнення здоров'я індивіда за допомогою розгляду його можливостей пристосовуватися до мінливих факторів середовища, тобто вдосконалення адаптаційних механізмів формування здоров'я.

Відмінною рисою валеології від гігієни є рівень впливу: у валеології він індивідуальний, у гігієні – популяційний, груповий (середня людина); точка докладання практичної діяльності у валеології – конкретна людина, тоді як в гігієні – фактори навколишнього середовища і лише опосередковано – група людей.

Нам здається, що валеологія не є складовою частиною медицини. Головна відмінність полягає в тому, що основним предметом медицини є хвороба, хвора людина, що вимагає лікування. Предметом же валеології є здоров'я, світогляд людини, інтелект, спосіб життя. З самого початку валеологія була наукою, що займається здоров'ям здорової людини. Саме вивчення природи захворювань (патогенез) і дослідження природи здоров'я (валеогенез) докорінно відрізняє медицину від валеології. Ми згодні з твердженням Г.Л. Апанасенко [1] про те, що необхідно об'єднати зусилля валеологів і медиків для вирішення загального завдання формування, збереження і зміцнення здоров'я. Потрібно не протиставляти обидві науки, а знаходити можливість для практичної взаємодії, спільних дослідницьких робіт, пошуку шляхів та підходів до валеологічного виховання населення. Предмет валеології настільки великий і значний, що займатися ним повинні не тільки медики, а й інші фахівці: гігієністи, фізіологи, біологи, педагоги, екологи, соціологи і звичайно ж нові фахівці в цій галузі – валеологи. Беручи до уваги сказане вище, багато авторів виділяють як розділ педагогічну валеологію, яка займає особливе місце через своє прикладне та універсальне значення.

Нині в науці відбувається процес поділу, відділення медичної валеології від педагогічної. На думку фахівців-медиків, валеологія спочатку медична дисципліна, і для того, щоб її викладати в медичному та іншому ВНЗ, необхідно мати медичну освіту з відмінним знанням загальнотеоретичних медичних дисциплін, високим рівнем професіоналізму у сфері гігієни, як основної бази валеології. Медична валеологія займається розробкою оздоровчих систем і методів, оцінюванням їх ефективності, питаннями активізації резервних і адаптаційних можливостей людини і т.д. МОЗ ввела медичну спеціальність «Валеологія», однак поки не створено кваліфікаційної характеристики, у штатах медичних установ немає валеологів, немає навчальної програми з валеології для медичних вишів. Тому дедалі актуальнішим стає питання: хто і як займатиметься цією роботою в загальноосвітніх закладах? Фахівців педагогів-валеологів у нас поки небагато.

Цю проблему намагаються вирішити педагогічні ВНЗ, інститути перепідготовки вчителів, курси підвищення кваліфікації, новостворені валеологічні центри. Наскільки успішно й ефективно провадиться робота і які будуть результати, покаже час. Проблема формування культури здоров'я, на наш погляд, має вирішуватися на двох рівнях: медичному й педагогічному. Необхідно визначити статус цих двох напрямків у валеології. Для вирішення завдань педагогічної та медичної валеології в освітньому просторі необхідно забезпечити фахівців медико-психологічними та валеопедагогічними знаннями. Це своєю чергою, цілком ймовір-

но, сприятиме розвиткові наукової теорії і забезпечувати підготовку фахівців, здатних на основі комплексних біологічних, психологічних, гігієнічних, соціальних, екологічних, педагогічних, медичних, етичних знань про людину формувати, зберігати та зміцнювати здоров'я людини.

На нашу думку, необхідність дати знання про здоров'я, сформувати й розвивати вміння піклуватися про своє здоров'я і здоров'я близьких обґрунтовується не стільки медичними, скільки педагогічними міркуваннями.

На сьогодні педагогічна валеологія розвивається значно інтенсивніше, ніж медична та інші галузі. Це пояснюється гострою потребою суспільства в оздоровленні, що викликає необхідність створення системи формування ЗСЖ у молоді, дітей.

Розглянемо сутність педагогічної валеології. Педагогічні аспекти валеології різноманітні і змістовні. Педагогічна валеологія допомагає у вирішенні завдань із зміцнення здоров'я населення через систему освіти й виховання (Ю.К. Бахтін, Л.Л. Макарова, Є.Л. Овчаров, Л.В. Родіонова та ін.) Впливаючи насамперед на дітей і молодь (студентів), вона сприяє відновленню і зміцненню здоров'я нації. Учені визначають спрямованість педагогічної валеології на забезпечення якісної професійної підготовки молодих фахівців з проблеми виховання здорового покоління.

Н.К. Смирнов виділяє її як розділ загальної валеології з питань валеологічної підготовки фахівців у цій галузі. Її предмет – процес і організація навчання: ідеологія, методологія, педагогічні технології, методи та конкретні методики [17].

На кафедрі валеології педагогічну валеологію розглядають як галузь наукових знань про формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів та вчителів, визначаючи при цьому основну стратегічну лінію педагогічної валеології – методичні основи діяльності вчителя-валеолога. Учені також виділяють «валеопедагогіку» як розділ, що розкриває валеологічний підхід до освітнього простору.

Педагогічну валеологію розглядають також як розділ педагогіки про збереження, надбання і примноження здоров'я з використанням спеціальних методів навчання [18].

Усе, сказане вище, дозволяє говорити про єдність авторів у погляді на сутність педагогічної валеології. Проте кожен з них по-своєму визначає її місце в системі знань: як розділ загальної валеології (Н.К. Смирнов), сферу наукових знань (В.В. Колбанов), розділ валеопедагогіки (В.П. Петленко, Д.Н. Давиденко).

На основі цього можна зробити висновок, що єдиного методологічного підходу до освіти в галузі здоров'я до теперішнього часу ще немає. Триває процес диференціації напрямків валеології.

На думку Г.К. Зайцева, завдання на сьогодні полягає в розробці педагогічної основи валеології та створенні теоретичної та методичної бази для повноцінної підготовки педагогів. Автор у склад педагогічного компоненту валеологічної підготовки вчителів додає два розділи: «Валеопедагогіку» та «Педагогічну валеологію» [19].

Основу «Валеопедагогіки» становить валеологічно обґрунтована парадигма освіти й такі педагогічні технології, які здатні забезпечити формування (або щонайменше збереження) здоров'я в рамках шкільного навчання. Отже, цей курс необхідний всім учителям (незалежно від досліджуваного ними предмета).

В основу «Педагогічної валеології» автор ставить теорію і методику викладання уроків здоров'я, через які здійснюється виховання мотивації здоров'я, формування наукового розуміння сутності ЗСЖ, вироблення обґрунтованого способу життєдіяльності. Названий курс повинен стати профільним у підготовці вчителів валеології.

Концептуально педагогічну валеологію можна розглядати як науково організований соціальний інститут впровадження комплексу ідей про формування, підтримку та зміцнення здоров'я, як особливого природно-важливого функціонального стану людини в системах: сім'я – школа – засоби масової інформації (ЗМІ) на основі культивування здорового способу життя, загальної культури, способів навчання здоров'ю і валеологізації освіти. Стосовно до навчально-виховного процесу у ВНЗ, педагогічна валеологія – це система, яка формує здоро-

вий спосіб життя (ЗСЖ) індивіда і особистості, потребу студента слідувати йому в подальшому житті, особистим прикладом і переконливістю знань формувати здоров'я у своїх вихованців. Тому в педагогічному інституті у студентів необхідно формувати вміння вирішувати педагогічні завдання валеологічно обґрунтованими способами.

Основними завданнями є, по-перше, збереження здоров'я та психіки дитини, що формується в умовах величезного потоку інформації, стресів, екологічної несумісності людини, що розвивається, і соціального оточення, по-друге, формування у майбутніх учителів (дорослих) усвідомленого уявлення про унікальність світу дитини, складності її входження у світ дорослих, валеологічні проблеми її дорослішання, по-третє, створення сприятливих умов для діяльності самого студента, спрямованої на саморозвиток валеологічної культури як культури фізичної (управління рухами і функціональними можливостями організму), психологічної (управління своїми відчуттями і внутрішніми станами), інтелектуальної (управління думкою і роздумами).

Валеологія є, поряд з іншими дисциплінами, важливою складовою частиною програми базової освіти майбутнього педагога. По-перше, валеологічна культура вчителя – необхідна умова впровадження валеологічного підходу в шкільну освіту. По-друге, учитель, який вміє зберігати своє здоров'я, зможе працювати більш плідно. Педагог за своїм соціальним призначенням зобов'язаний вирішувати завдання формування здорової людини, здорової особистості дитини, виховуючи при цьому позитивні, життєві орієнтири та закладаючи установки на цінність здоров'я, на особливу цінність людського життя, а також на розумність і доцільність здорового способу життя. Тільки валеологічно підготовлений фахівець, валеологічно культурний педагог відверто зацікавлений у впровадженні та поширенні технологій в практиці навчання і виховання, які зміцнюють здоров’я. Таким чином, стає очевидним те велике значення, яке валеологія як навчальна дисципліна має в програмі освіти майбутнього педагога – учителя, вихователя й організатора навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

У теперішній час зроблено перші кроки у створенні концепції педагогічної валеології (В.В. Колбанов, А.А. Семенов, Л.Г. Татарнікова, Г.К. Зайцев), у розробці валеологічного принципу як самостійного принципу педагогіки (І.А. Колєснікова, Л.Г. Татарнікова), визначенні основних валеологічних завдань у рамках системи освіти (Р.І. Айзман, В.В. Колбанов, Г.А. Кураєв, А.А. Семенов, М.Г. Колєснікова, Л.Г. Татарнікова та ін.), пошуку «здоров'язбережних» технологій у навчанні (Л. А. Жданова, Л.Г. Татарнікова, Т.В. Русова), у введенні помірковаих компонентів у режим навчання (М.В. Адамова, В.Д. Ловицький, Є.О. Школа), розробці та апробації авторських освітніх програм з валеології для школярів, студентів і в системі перепідготовки вчителів (Р.А. Айзман, Ю.К. Бахтін, Д.Н. Давиденко, Г.К. Зайцев, В.В. Колбанов, Л.П. Макарова, Е.Н. Овчаров, Н.К. Смирнов, Т.А. Солдатова, В. П. Соломін, Л.Г. Татарнікова, М.Г. Колєснікова та ін.). Однак і тут, як свідчить аналіз, валеологічні підходи ґрунтуються, головним чином, на превентивній концепції, а проблема формування здоров'я як найбільш актуальна для молодого покоління, у кращому випадку зводиться лише до формального засвоєння знань з названої дисципліни.

На нашу думку, для того, щоб вирішити проблему формування здоров'я в рамках сучасної системи освіти, потрібні принципово інший підхід в освіті і принципово інша методологія викладання навчальних предметів (з валеологічною спрямованістю і світоглядом). Тільки тоді у студентів виникне потреба в саморозвиткові, самопізнанні, самовдосконаленні та спонукатиме їх до формування спочатку власного здоров'я особистими зусиллями, а потім і своїх учнів.

У межах нашого теоретично-практичного дослідження передбачається відповісти на запитання: чи можливо на базі звичайного педагогічного вишу (без валеологічної спрямованості) сформувати необхідну для будь-якого педагога валеологічну культуру.

Педагогічну валеологію більшість учених розглядає як галузь знань про збереження, зміцнення і формування здоров'я. Проте, здається, що це триєдине завдання не може бути вирішене за допомогою педагогічних методів, якщо педагогічна валеологія не стане невід'ємною частиною освіти вчителя. Саме тому Л.Г. Татарнікова розглядає педагогічну валеологію багатофункціонально: «Педагогічна валеологія – новий напрямок у науці про системно-інте-

гративну освіту, певну діяльність, спрямовану на збереження здоров'я дитини, її мотивацію до саморозвитку» [20, С. 17]. Такий погляд на педагогічну валеологію дозволяє говорити про суб'єктивну активність, коли людина виступає автором власної активності. Людина як індивідуальність вибудовує свій шлях до індивідуального здоров'я та здійснення перетворень як в собі, так і в навколишньому світі.

Формування суб'єктивної активності людини, її мотивації до саморозвитку стало особливо важливим в умовах, коли в кінці XX століття вибухнула глобальна екологічна криза, яка супроводжувалася духовною та інформаційною катастрофою, які призвели до зростання неадекватного ставлення людини до реалій власного буття (А.І. Субетто, В.П. Казначеєв). Через актуалізацію суб'єктивної активності можливі якісні зміни «історії здоров'я нації» (В.П. Казначеєв), що відображається на індивідуальному здоров'ї.

Формування суб'єктивної активності, спрямованої на становлення індивідуального потенціалу здоров'я учнів і вчителів, пов'язане з переосмисленням педагогічної діяльності. У цьому сенсі є цікавими роботи Л.Г. Татарнікової [20; 21].

Концепція автора базується на трьох взаємопов'язаних принципах: валеологічному, антропологічному, гуманітарному. Об'єктом педагогічної валеології, на думку Л.Г. Татарнікової, є цілісна система біосоціальних взаємодій людини як у сфері її найближчого оточення, так і в ноосфері. Предмет педагогічної валеології – процес дводомінантної педагогічної взаємодії людини в період її навчання та розвитку на всіх вікових етапах. Автор виділяє такі функції педагогічної валеології:

- інформаційно-комунікаційна, що забезпечує впровадження педагогічної валеології, спадкоємність традицій, ціннісних орієнтацій, що формують дбайливе ставлення до індивідуального здоров'я, цінності кожного людського життя;
- інтегративна, яка об'єднує різноманітні наукові знання про людину та її життєдіяльність;
- діагностична, яка розкриває сутнісні характеристики середовища проживання у взаємозв'язку з усім комплексом особистісно-середовищних взаємодій;
- прогностична, яка забезпечує інструментально-вивірений аналіз передумов і чинників перспективного розвитку педагогічного процесу, індивідуальне проходження освітнього маршруту кожною дитиною;
- перетворювальна, спрямована на конструктивні зміни в навчальному процесі, соціумі та системі життєзабезпечення [20, С. 13].

Особливе місце займає перетворювальна функція педагогічної валеології, спрямована на формування суб'єктивної активності та мотивації до саморозвитку, а також на пошук механізмів педагогічно компетентного втручання у процес становлення та реалізації індивідуального потенціалу здоров'я учнів і вчителів.

Останнім часом у різних літературних джерелах визначенню й розкриттю понять про здоров'я приділяється велика увага. Це пов'язано і з тим, що стан здоров'я населення нашої країни змінюється в негативний бік. Різноманітні численні спроби розділити здоров'я на окремі складові не допомогли виділити яку-небудь концепцію. На сьогодні ще не створено загальноприйнятої теорії, яка враховувала б усі чинники в єдиній методологічній парадигмі.

У зв'язку з цим, ми повинні розглянути «валеологічні школи», кожна з яких має свої особливості й характеризує певний напрямок. Санкт-Петербурзькі вчені активно ведуть пошук в педагогічному руслі валеології. Відповідно до цього утворюються групи вчених, валеологічні школи. Одна з них працює під керівництвом В.В. Колбанова. При розробці своєї концепції ця школа враховувала ідеї структурного аналізу здоров'я людини [2; 3], уявлення про онтогенетичний розвиток її мотиваційної сфери [22; 23], які дозволяють аналізувати здоров'я у єдності його соматичних, фізичних і моральних компонентів і визначити методичні принципи їх формування в процесі освітньої діяльності [24, С. 16-21.]. У рамках цієї школи виділяють два напрями. Один: методологія здоров’язнавства і валеологічна освіта [25], інший: валеологічний підхід до освітнього процесу - валеопедагогіка [26]. У рамках валеологічної концепції освіти постає завдання виховання у вчителя потреби в здоров'ї, формування у нього

наукового розуміння сутності ЗСЖ і вироблення індивідуального способу валеологічно обґрунтованої поведінки. Рішення цієї задачі становить основу валеологічної освіти та всієї педагогічної діяльності вчителя.

Друга педагогічна школа, яка працює під керівництвом Л.Г. Татарнікової, і належить до валеопедагогіки [27], вирішує такі педагогічні завдання як формування професійного мислення, орієнтованого на ЗСЖ, відродження моральних орієнтирів, усвідомлення себе часткою цілого світу, що несе певну функцію в природі і суспільстві, формування почуття відповідальності за себе і свою діяльність в ноосфері. Здоров'я, індивідуальність, статевий розвиток, основи сімейного життя – такі головні блоки валеологічного виховання даної школи.

Представники цієї школи розкривають поняття «валеології» як «виправданий педагогічний процес». Цей процес передбачає запобігання перевантаженню пам'яті, що сприяє невдачам, стресу, а часто й злочинності; орієнтує на те, щоб не вчити зі страхом того, що не потрібно, а дати необхідні знання для саморозвитку, а також визначає механізми, за допомогою яких здійснюються концептуальні основи формування валеологічного статусу особистості педагога. Це облік психофізіологічних закономірностей засвоєння знань; поглиблення та уточнення знань про особливості розвитку кожної дитини на різних етапах; розкриття додаткових сторін навчального матеріалу (технології); тренування та переключення дитини на різні види діяльності; структурування навчального процесу на основі принципу сумісності в логічній послідовності, яка формує світогляд і установку, реалізація принципів: антропологічного (пізнання навколишнього світу через пізнання людиною системи взаємодії та стосунків із суспільством та природою, із самою собою та оточенням); вивчення власної свідомості (норми моралі, погляди, політика, основи ідеології); орієнтація на духовний розвиток особистості дитини, на формування гуманного стилю мислення [28].

Отже, все назване дозволяє стверджувати, що ця школа стоїть на позиціях валеопедагогіки, а саме валеологічного підходу до процесу освіти. І головне в ньому – вдосконалення валеологічної стратегії педагогічної діяльності.

Третій напрямок (Петленко [29]) піддає аналізові філософські проблеми ЗСЖ. Заслуговує на увагу програма «Здоров'ятворча освіта» Т.Ф. Акбашева, президента фонду «Освіта заради виживання на Землі». У теперішній час за цією програмою працюють кілька експериментальних майданчиків у різних містах [30]. Ідеї здоров'ятворчої педагогіки розвиваються в руслі ідей і термінології валеопедагогіки; здоров'я тут є ключовою метафорою і розуміється як здоров'я тіла, духу та інтелекту. Здоров'я обумовлене духовними властивостями людини, ступенем її саморозуміння і самоорганізації. Мета даного проекту – формування механізму здоров'ятворчої освіти. Здоров'я стає принципом освіти і одним з нормативних результатів. Передбачається вихід на освітню систему, яка гарантуватиме самооздоровлення, самозабезпечення, самоосвіту і творчість як нормативний результат.

Цікаво визначаються мета, зміст і форми освіти в здоров'ятворчій педагогіці. Мета – готовність людини до життя, що розкривається через «творчість», «здоров'я», «єднання» (з іншими, природою, самим собою), «самореалізацію». Зміст – знання-відношення людини зі світом, іншими людьми і самим собою, а також способи будівництва цих відносин. Форма – співпраця дорослих і дітей, що розвивається самими дітьми.

Висновок. Всі розглянуті нами напрями і програми відповідають духові сучасності. Безумовно, немає потреби говорити про необхідність повсюдного введення валеологічної освіти. Її системоутворюючим фактором є поняття індивідуального здоров'я учня, що становить собою динамічний комплекс психофізіологічних властивостей і якостей особистості, спрямований на самовдосконалення та здоровий спосіб життя. Аналіз різноманітних джерел дозволяє переконатися в тому, що однозначно до визначення «здоров'я» підійти не можна. Це залежить від того, з позиції якої науки підходять до визначення та розгляду його змісту.

Визначено, що валеологія, не є складовою частиною медицини, має істотні відмінності з гігієною. Проблема формування культури здоров'я, на наш погляд, має вирішуватися на двох рівнях: медичному і педагогічному. Педагогічну валеологію розглядають також як розділ педагогіки про збереження, надбання і примноження здоров'я з використанням спеціальних методів навчання.

Список літератури

1. *Апанасенко Г. Л.* Валеология: право на сомостоятельность / Апанасенко Г. Л. // Медицинская газета. – 1996, С. 10 – 11.

2. *Брехман И. И.* Валеология - наука о здоровья / И. И. Брехман. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Физкультура и спорт, 1990. – 208 с..

3. *Брехман И. И.* Философско-методологические аспекты проблемы здорового школьника / И. И. Брехман // Вопросы философии. – 1982. – № 2. – С.48.

4. *Колбанов В. В.* Методологические и организационные основы педагогической валеологии / Колбанов В. В. // Сб. науч. пр. – Л. : ЛГПИ, 1996. – С. 55-61.

5. *Лисицын Ю. Л.* Слово о здоровье / Ю. Л. Лисицын. – М. : Сов. Россия, 1986. – 192 с.

6. *Царегородцев Г. И.* Диалектика в науке о природе человека / Царегородцев Г. И. // Человек, общество и природа в век НТР. – М. : Наука, 1983. – С. 408-414.

7. *Книш Т. В.* Валеологічна підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Книш Т. В. ; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2001. – 211 с.

8. *Коваль В. О.* Особливості валеологічної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.05 / Коваль В.О. ; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 20 с.

9. *Міненок А. О.* Формування валеологічних знань у майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 / Міненок А. О. ; Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2007. – 20 с.

10. *Міхеєнко О. І.* Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Міхеєнко О. І. ; Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А.С.Макаренка. – Суми, 2004. – 212 с.

11. *Нестеренко В. В.* Підготовка вихователів дошкільних закладів до валеологічного виховання дітей / Нестеренко В. В. // Зб. наук. пр. Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2007. – 166 с.

12. *П'ясецька Н. А.* Формування валеологічної культури майбутніх учителів у вищих закладах освіти І-ІІ рівнів акредитації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / П'ясецька Н. А. ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 223 с.

13. *Брехман И. И.* Введение в валеологию – науку о здоровье / Брехман И. И. – Л. : Наука, 1987. – 425 с.

14. *Захаревич Н. Б.* Валеологические основы стратегии педагогической деятельности : автореф. дис. …канд. пед. наук / Захаревич Н. Б. – СПб, 1998. – 18 с.

15. *Кошелев Н. Ф.* Проблемы гигиенической, донозологической диагностики в современной медицине / Кошелев Н. Ф., Захарченко М. П., Селюжицкий Г. В. // Гигиена и санитария. – 1992, № 11/12. – С. 14-17.

16. Проблемы гигиенической, донозологической диагностики в современной профилактической медицине / Сидоренко Г. И., Захарченко М. П., Беляев Е. Л. [и др.] Методологическая и методическая проблема оценки состояния здоровья населения // Материалы Всесоюз. науч. конф., 2-4 июня 1992. – СПб., 1992. – С. 4-6.

17. *Смирнов Н. К.* Валеология: Триединство актуальных задач. Здоровье и образование. Проблемы педагогической валеологии / Смирнов Н. К. Старикова Л. Д. // Материалы I Всерос. науч.-практ. конф. – СПб., 1995. – С. 49-50.

18. *Иванова Т. В.* Формирование педагогической культуры будущего учителя в учебном процессе : дис. ... канд. пед. наук / Иванова Т. В. – Луганск, 1991. – 234 с.

19. *Зайцев Г. К.* Валеологические проблемы педагогической деятельности / Зайцев Г. К. // Валеология. – 1997. – № 2. – С. 18-21.

20. *Татарникова Л. И.* Педагогическая валеология: генезис, тенденции развития / Л. И. Татарникова. – Изд. 2-е, перераб. и допл. – СПб. : изд. Петроградский и К, 1997. – 160 с.

21. *Татарникова Л. И.* Валеология: философские основы / Татарникова Л. И. // Сб. : Валеология человека. – СПб. : Петроградский и К, 1996. –С. 284-286.

22. *Малахов Г. Л.* Создание собственной системы оздоровления. Целительные силы / Малахов Г. Л. – СПб., 1996. – 104 с.

23. *Симонов П. В.* Педагогический менеджмент: 50 ноу-хау в области управления образовательным процессом : учеб. Пособие / Симонов П. В. – М., 1997. – 264 с.

24. *Колбанов В. В.* Валеология в школе : метод. пособие / Колбанов В. В., Зайцев Г. К. – СПб., 1992. – 50 с.

25. *Колбанов В. В.* Валеология: основные понятия, термины и определения / Колбанов В. В. – СПб., 1998. – 232 с.

26. *Зайцев Г. К.* Уроки Айболита. Расти здоровым / Г. К. Зайцев. – СПб., 1996. – 112 с.

27. *Татарникова Л. Г.* Валеология и образ жизни ребенка ; (пособие по курсу валеологии "Я и мое здоровье" для школьников первой ступени) / Татарникова Л. Г., Захаревич Н.Б., Калинина Т.О. – СПб. : Петроградский и К, 1994. – 240 с.

28. *Татарникова Л. Г.* Валеология в педагогическом пространстве : монография / Татарникова Л. Г. – СПб. : Крисмас, 1999. – 171 с.

29. *Петленко В Л.* Этюды валеологии: здоровье как человеческая ценность / В. Л. Петленко, Д. Н. Давиденко. – СПб. : Балтийская пед. академия, 1998. – 120 с.

30. Педагогика жизни : программа "Путь гармонии – путь здоровья" / Акбашев Т. Ф. – Ростов-на-Дону, 1994. – 45 с.

РОЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ВАЛЕОЛОГИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ

Борис МАКСИМЧУК

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского

Аннотация. В данной статье мы остановились на более конкретном рассмотрении валеологии как новой отрасли научных знаний, а также попытались объективно рассмотреть те научные направления, которые возникли в «недрах» валеологии: педагогический и медицинский. Определено, что валеология не являясь составной частью медицины, имеет существенные различия с гигиеной. Педагогическую валеологии рассматривают также как раздел педагогики о сохранении, приобретение и приумножение здоровья с использованием специальных методов обучения.

Ключевые слова: валеология, гигиена, медицина, здоровье, педагогика.

THE ROLE OF PEDAGOGIC VALEOLOGY IN TRAINING PROSPECTIVE SPECIALISTS

Borys MAKSYMCHIK

Vinnytsia State M. Kotsiubynsky Pedagogical University

Abstract. This article deals with detailed study of valeologii as a new field of scientific knowledge and tried to consider objectively the schools that emerged in the depth of valeologii both educational and medical. It’s the fat that valueology is not the part of medicine and has significant differences with hygiene. Pedagogical valueology is also consider as the part of pedagogy that deals with gaining conservation and enhancing health while using special teaching methods.

Key words: valueology, hygiene, medicine, health, education.